

ЕПІСТОЛЯРНА СПАДЩИНА

Яким Горак

ЛИСТИ БОГДАНА ТА ОСТАПА ВАХНЯНИНІВ ДО СТАНІСЛАВА ЛЮДКЕВИЧА

У різні періоди життєвого шляху Станіслав Людкевич контактував з різними представниками родини Вахнянинів.

Найбільш відомі взаємини С. Людкевича з композитором, письменником, політичним і громадським діячем, засновником «Просвіти» і першим директором Вищого Музичного інституту у Львові Анатолем Вахнянином (1841–1908): обидва діячі співпрацювали 1902 р. у створеній при товаристві «Сокіл» «Музичній комісії» над заснуванням у Львові Вищого музичного інституту¹. Згодом, у 1909–1912 рр. С. Людкевич співпрацював у керівному Виділі Музичного товариства ім. М. Лисенка зі сином А. Вахнянина – лікарем «Народної лічниці» у Львові, співзасновником Українського Лікарського Товариства Мироном Вахнянином (1877–1957).

Родини Вахнянинів і Людкевичів генеалогічно перетиналися: тітка (рідна сестра батька) Станіслава Пилиповича стала дружиною старшого брата Анатолія Вахнянина Кліма. Крім того, С. Людкевич мав контакти з племінниками засновника «Просвіти» – дітьми його рідних братів. Зокрема зі сином наймолодшого брата автора «Купала» Ігнатія – урядником «Рідної Школи» Данилом Вахнянином (1890–1968) доля звела С. Людкевича під час перебування у російському полоні у Перовську, а потім їх контакти продовжилися, коли з 1931 року Д. Вахнянин увійшов до складу керівного відділу Музичного товариства ім. М. Лисенка.

Довкола музичної сфери групуються взаємини С. Людкевича з Богданом та Остапом Вахнянінами – дітьми Анатолевого брата, відомого громадського діяча Стрийщини Івана Вахнянина. В українському музикознавстві більш опрацьована є постать композитора, піаніста, хорового диригента та музично-громадського діяча Богдана Вахнянина (1883–1940): крім біографічної інформації в довідникових виданнях², у публікаціях Олександри Німилович, Стефанії Павлишин³ осмислюються життєпис і окремі ланки творчості композитора. Постать учасника «Української

¹ Про це див.: Горак Я. Товариство «Сокіл» і заснування Вищого Музичного Інституту у Львові. *Українська музика*. 2013. № 1 (7). С. 37–54.

² Медведик П. Діячі української музичної культури (матеріали до біо-бібліографічного словника). *Записки Наукового товариства імені Т. Шевченка. Т. ССХХVI: Праці Музикознавчої комісії*. Львів: НТШ, 1993, с. 386–387; Муха А. *Композитори України та української діаспори*: Довідник. Київ: Музична Україна, 2004., с. 46.

³ Німилович О. Композитор, диригент і педагог Богдан Вахнянин (до 120-річчя від дня народження). *Вісник Прикарпатського університету. Серія: Мистецтвознавство. Випуск VI*. Івано-Франківськ, 2004, с. 80–88. Німилович О. Музично-педагогічна спадщина Богдана Вахнянина. *Наукові записки. Серія Мистецтвознавство*. Тернопіль-Київ, 2004, № 1 (12). С. 63–67. Павлишин С. Музична культура Західної України 1900–1939 рр. / Павлишин С. *З неопублікованого* : зб. ст. Львів: Світ, 2010, с. 79–80.

Республіканської капели», педагога, діяча пластунського руху Остапа Вахнянина (1890–1924) досі не отримала монографічного наукового осмислення і відома тільки з довідникових джерел⁴.

В архіві С. Людкевича, що зберігається в меморіальному музеї композитора у Львові, збереглися 8 листів Б. Вахнянина до С. Людкевича: по одному листу з 1905, 1906 та 1924 років та 5 листів з 1929 року. Попри свою безсумнівну цінність як первинного джерела, ці листи не охоплюють і не відображають усього перебігу взаємин мистців – тому для їх зрозуміння потрібний фактологічний контекст біографії Б. Вахнянина та його взаємин з С. Людкевичем.

Народився Б. Вахнянин 16 жовтня 1883 року⁵ у Стрию і в тому ж місті здобув початкову освіту у Стрийській гімназії. Музикою хлопець почав займатися з 11 року життя, навчаючись по фортепіано у випускника Віденської консерваторії Казіміра Левінського, і після трирічного навчання стає найкращим його учнем. Під проводом цього ж педагога почав Б. Вахнянин komponувати музику у віці 14 років, і перший його твір – обробка гагілки «Жучок» – 1898 року виконувалася на Шевченківському вечорі у Стрию. Відтоді почав інтенсивну концертну діяльність і як композитор, і як піаніст.

Богдан Вахнянин

Після закінчення гімназії 1902 р. Б. Вахнянин записався на філософський факультет Львівського університету на спеціалізацію з природничих наук.

Та коли його стрий Анатоль Вахнянин заснував 1903 р. Вищий Музичний Інститут у Львові – навчається в інституті. У сучасних довідкових виданнях вказують, що в інституті Богдан вчився по фортепіано у Марії Криницької, а теорії музики і композиції – у Анатолія Вахнянина і С. Людкевича⁶. Однак, навчатися у С. Людкевича він не міг, бо на час навчання Богдана в інституті, композитор ще в тому закладі не працював. Натомість, в автобіографії Б. Вахнянин вказує, що основи композиції вивчав в інституті під керівництвом польського композитора Яна Галля, який викладав в інституті в перші роки його існування.

Перший відомий лист з 1905 року свідчить, що вже у той час вони з С. Людкевичем були знайомі. З цим листом Б. Вахнянин пересилає С. Людкевичу свій великий твір «Дума» з «Невольника» (на сл. Т. Шевченка), написаний 1905 року. Твір

⁴ Див.: Габор В. Вахнянин Остап // *Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника* / За ред. М. М. Романюка. Випуск 3. Львів, 1996. С. 55–56.

⁵ Таку дату народження вказує Б. Вахнянин у своєму «Життєписі...» (див. Спомини нашої родини / Упоряд. В. Качмар. Дрогобич: Коло, 2021. С. 192) і її притримуємося. На стелі гробівця на Личаківському цвинтарі у Львові, де похований композитор, днем народження вказано 16 листопада 1883 р. У низці довідкових видань помилково вказується датою народження 16 листопада 1886 року (Див.: Медведик П. Діячі української музичної культури (матеріали до біо-бібліографічного словника). *Записки Наукового товариства імені Т. Шевченка*. Т. ССХХVI: ... С. 386; Муха А. *Композитори України та української діаспори*. С. 46).

⁶ Медведик П. Діячі української музичної культури (матеріали до біо-бібліографічного словника) // *Записки Наукового товариства імені Т. Шевченка*. Т. ССХХVI. С. 386.

цей прикметний для подальшої творчості композитора. Характеризуючи власну творчість, Б. Вахнянин писав у своєму «Життєписі» не без відтинку самохвальби: «Як композитор вибиваєся Богдан Вахнянин спеціально хоральними творами. За ціль свого життя поставив він собі підложити під музику як найбільше поезій генія укр[аїнської] поезії Тараса Шевченка, і в тім є він дійсно мистцем. Такі мішані хори, як «Садок вишневий коло хати», «Дума про невольника», «У перетику ходила», се перли укр[аїнської] музики. А вже як немає краще підхопив композитор духа історичного епосу Тараса Шевченка під загол[овком] «Гайдамаки» [...]»⁷. Згаданий епос – це «музичні картини» (як називає їх автор) за поемою Т. Шевченка, які мали б стати оперою. Над цим задумом Б. Вахнянин працював упродовж майже всього життя (1906–1939), але остаточно робота залишилася незавершеною у вигляді 5 музичних картин: «Титар» (1906), «Червоний Бенкет» (1919), «Лебедина» (1937), «Ярема» і «Конфедерати» (1939). Згодом, у 1934 р. у статті «Вокальна музика на тексти поезій «Кобзаря» (1934) С. Людкевич називає Б. Вахнянина «доморослим» композитором і відзначає серед кращих його мішані хори з фортепіано на слова Шевченка «Дума» (з «Невольника») і «Вечір»⁸.

Десь з 1905 р. почавши, Б. Вахнянин регулярно виступає як музичний критик на шпальтах українських газет, передовсім «Діла». У полі його зору як музичного критика – пописи учнів Вищого музичного інституту⁹, концерти за участю хорів (найбільше «Бандуриста») з різних нагод в українських товариствах «Просвіта», «Сокола – Батька»¹⁰.

8 лютого 1906 р. членами відродженої «Академічної громади» був заснований хор «Бандурист». Як окремий чоловічий хор він утворився ще при «Львівському Бояні» 1904 року, але окремого статусу набув аж тепер. Хор під керівництвом першого свого диригента Івана Смолинського відразу розвинув інтенсивну концертну діяльність. За свідченням З. Штундер, Б. Вахнянин у той час був співаком у хорі «Бандуриста»¹¹. За словами «Життєпису Богдана Вахнянина», «... яко голова академічного хору «Бандурист» об'їздить з концертами майже всі важніші місцевості галицької України [...]»¹² С. Людкевич, який на той час мешкав і працював у Перемишлі, навідувався до Львова і мав постійну співпрацю з хором як композитор і концертмейстер, а інколи і сам був учасником колективу, співаючи в тенорах.

⁷ Спомини нашої родини / Упоряд. В. Качмар. Дрогобич: Коло, 2021. С. 193.

⁸ Людкевич С. Вокальна музика на тексти поезій «Кобзаря» // Людкевич С. *Дослідження, статті, рецензії. Виступи* / Упоряд., редакція, переклади, вступна стаття і примітки З. Штундер. Т. 1. Львів: Видавництво М. П. Коць, 1999. С. 268

⁹ Див.: Вахнянин Б. Вразіння з дорічного попису руської консерваторії музичної ім. Миколи Лисенка з 25 червня 1908 р. *Діло*, 1908 / 141, 26 червня. С. 3–4 (Артистичні замітки); Вахнянин Б. Попис елевів Музичного Інституту. *Діло*, 1910 / 31, 10 лютого, с. 6 (Артистичні замітки).

¹⁰ Див. Вахнянин Б. Шевченкові поминки в гімназії у Львові. *Діло*, 1905 / 53, 1 (20) березня. С. 3. (З науки і штуки); Вахнянин Б. Руханково-звуковий вечір «Сокола – Батька». *Діло*, 1910 / 266, 29 листопада. С. 6 (Артистичні замітки).

¹¹ Штундер З. *Станіслав Людкевич. Життя і творчість*. Т. 1: 1879–1939. Львів: Бінар-2000, 2005. С. 173.

¹² Спомини нашої родини / Упоряд. В. Качмар. С. 193

Пізніше (1912 року) його обрали почесним членом товариства «Бандурист». Наприкінці листопада 1906 р. С. Людкевич виїхав до Відня, де записався слухачем на філософському факультеті Віденського університету з наміром захистити докторат. Лист Б. Вахнянина до композитора у Відні від 27 грудня 1906 р. (№ 2 у нашій публікації) про щирість і теплоту взаємин між мистцями у той період.

Б. Вахнянин теж часто виступав у той період на концертах як піаніст та концертмейстер. Так, 6 квітня 1906 року в концерті «Бандуриста» він як концертмейстер брав участь у виконанні власного твору «Хор запорожців», а також виконував свої фортепіанні твори *Marshe funebre* та *Каприччіо фа мажор*¹³. Як концертмейстер Б. Вахнянин брав також участь у концерті до XLVII роковин смерті Тараса Шевченка 5 березня 1908 р.¹⁴, і того ж 1908 р. на вечорі пам'яті Анатолія Вахнянина виступив як піаніст.

Під час навчання в інституті Богдан бере участь у громадському житті. Зокрема, 1907 року був учасником у подіях за створення українського університету у Львові, за що разом з іншими студентами (серед них Мирослав Січинський, Іван Крип'якевич, Володимир Старосольський, Євген Форостина, архітектор Євген Нагірний та інші) потрапив у тюрму. Збережений лист Б. Вахнянина, написаний з тюрми до К. Студинського, показує наскільки живо зачіпали ці події юнака, і що в їх контексті він спілкувався навіть з І. Франком¹⁵.

1908 р. Б. Вахнянин був задіяний у проєкті «Народна пісня в Австрії». Цей проєкт був запланований 1904 року австрійським урядом як багатотомне серійне видання, в якому вичерпно було б представлено фольклор усіх національностей, що входили до складу Австро-Угорщини. Для реалізації української частини проєкту було створено спеціальний комітет, до складу якого входили С. Смаль-Стоцький, В. Шухевич, І. Верхратський, І. Франко, В. Матюк, В. Щурат, Ф. Колесса, О. Роздольський. Від імені Комітету 1907 р. був опублікований квестіонар¹⁶. Згодом склад комітету змінювався в силу об'єктивних причин. 1913 р. статтю про роботу Комітету опублікував Володимир Шухевич¹⁷, де зокрема поставив питання про роботу в Комітеті лише фахівців. У зв'язку з тим до «зібрання спопуляризованих пісень» до Комітету увійшов Станіслав Людкевич, а до «списування мелодій» було запрошено Богдана Вахнянина. У «Життеписі...» Б. Вахнянин вказує, що ще під час концертних турне з «Бандуристом» по Галичині він «збирає і списує укр[аїнські] лірницькі мелодії, щоби виготовити з них музичний еляборат, який мав бути друкований у творі «*Österreich im Gessung und Klang*», який з ініціативи Міністерства Віросповідань і просвіти мав перед війною появитись у Відні і мав заключати народні пісні всіх австрійських народів»¹⁸.

У роботі в комітеті Б. Вахнянин і С. Людкевич транскрибували записані на валики фонографа народні мелодії. Дослідниця цього проєкту І. Довгалюк зазначає:

¹³ З штуки і літератури. Концерт Бандуриста. *Діло*. 1906 / 59, 24 березня (6 квітня). С. 3.

¹⁴ Оповідки. Память 46 роковини смерті Шевченка. *Діло*. 1907 / 44, 9 березня. С. 3

¹⁵ У півстолітніх змаганнях: Вибрані листи до Кирила Студинського (1891–1941) / Упоряд. О. Гайова, У. Єдлінська, Г. Сварник; передм. У. Єдлінської. Київ: Наукова думка, 1993. С. 204.

¹⁶ Квестіонар для збирання народних пісень. *Діло*. 1907 / 279, 26 грудня. С. 3

¹⁷ Шухевич В. Народна пісня в Австрії. *Діло*. 1913 / 141, 27 червня. С. 7.

¹⁸ Спомини нашої родини / Упоряд. В. Качмар. С. 193.

«Окремі валики О. Роздольського були транскрибовані деколи і двічі, причому різними музикантами. Так, наприклад, мелодії з валиків, рекордованих в селі Тарасівка, списували і Б. Вахнянин, і Б. Дрималик [...]»¹⁹. Силами Ф. Колесси було підготовлено до друку два томи, але вони залишилися ненадрукованими, а потім почалася війна, і задуманий владою проект реалізований не був.

Після завершення навчання Б. Вахнянин починає педагогічну роботу учителем української і польської мови, співу та музики в Українській Академічній Гімназії, де працює в 1910–1912 рр. У 1910 р. до Львова повертається С. Людкевич і, окрім сповнення функцій директора Вищого Музичного Інституту, працює педагогом тієї ж Академічної гімназії, тож його контакти з Б. Вахнянином могли мати місце.

Ще з років навчання в Вищому музичному інституті Б. Вахнянин виступає в періодиці з рецензіями на концерти та всякі мистецькі заходи. Зокрема, у рецензії на Шевченківський концерт 1913 р. він дає оцінку виступу «Львівського Бояна», який на концерті виступав під батutoю С. Людкевича. «В сій композиції [«Якби мені черевички» Ф. Колесси. – Я. Г.], – читаємо в рецензії, – як і в останній точці [Лисенка: «Б'ють пороги»] видний був великий вклад праці, рутина, розуміння композитора і певного рода оригінальність в виведенню поодиноких частей. Батуту цього року держав в руках д-р Людкевич. Рука його, а особливо вроджене вже знане не лише як композитора-музика, але як і дірігента, дало ся знати, особливо в «Б'ють пороги». Композицію сю співав я яко член хору три роки, і отсе і третій раз довелося мені її як слухачеві студіювати»²⁰.

1912 року Б. Вахнянин виїздить до Перемишля, де працює викладачем української чоловічої гімназії. Там його застає війна. Під час Першої світової війни Б. Вахнянин служив у лавах Січових стрільців у сотні Василя Дідушка. Після війни, упродовж 1919–1925 рр. він був педагогом в українській Перемишльській гімназії, там же, у Перемишлі, був керівником музичного товариства «Боян», співпрацював з «Перемишльським Бояном», організовував з ним виступи на концертах до роковин Шевченка.

Не припиняє Б. Вахнянин і творчості. Основна частина творчості – це хорові твори, серед яких вирізняються мініатюри («У перетику ходила» та «Садок вишневий» (обидві на слова Т. Шевченка), «Хор бурлаків» (сл. Я. Щоголева), «Гей на бій» (сл. Х. Алчевської)), великі ораторіальні форми – «релігійно-патріотична ораторія «Буря на морі» (сл. І. Манжури), згадана «Дума з «Невольника» (сл. Т. Шевченка), збірки хорових обробок «Альбом стрілецьких пісень» (1937), збірка обробок щедрівок для дітей «На щедрий вечір». Крім хорової представлені також фортепіанні твори (етюд «Козак», «Веснівка», «Думка і коломийки» тощо), солоспіви (на слова Т. Шевченка, П. Грабовського, В. Масляка, С. Чарнецького) і згадана незавершена опера «Гайдамаки».

У зв'язку з концертними виконаннями окремих творів Б. Вахнянина в період 1910 – початку 1920-х років С. Людкевич у кількох рецензіях на концерти дає оцінку його творам. Зокрема, в рецензії на Шевченківський концерт 1910 р. С. Людкевич

¹⁹ Довгалюк І. Осип Роздольський. Музично-етнографічний доробок. Львів: ТеРус, 2000. С. 101

²⁰ Вахнянин. Б. Шевченкове свято у Львові. З концертової салі. *Діло*. 1913 / 60. 18 (5) березня. С. 7.

пише: «Хор Б. Вахнянина («Гей на бій!», сл. Х. Алчевської – Я. Г.) повний питомого йому темпераменту, доброї гармонічної роботи, хоч ритмічно трохи одностайний, закінченням дивно фрапуючий [...] взорований трохи у фактурі й манері німецьких регенсбургерів»²¹. Більш розлогі міркування критика про ораторію «Буря на морі» у рецензії на Шевченківський концерт 1922 р. «Найтрудніша справа була з виконанням «релігійно-патріотичної ораторії» п. Б. Вахнянина, зложеної коло 10 літ тому на два хори з супроводом на два фортепіано. Тут зайшли деякі «непорозуміння» між автором і виконавцем, і тяжко тут рецензентові зайняти тверде, рішуче становище в оцінці самого твору. В однім я тільки певний, що твір при відповіднім трактуванні міг і повинен був викликати, при всіх своїх технічних угловатостях і недомаганнях, далеко краще вражіння, чим се було на концерті. Композиція ся, як і інші більші твори відомого композитора, виявляє всі сильні й слабкі сторони його музи: з одного боку – свіжість і оригінальність помислів і інвенції, навіть моменти буйного розмаху до орлиного лету, з другого боку – недостачу поглиблення і вироблення в технічному переведенні, особливо ж у гармонічній і модуляційній плані; до того ще й нахил до сенсаційності у змісті і формі легко можна пересунути в т.зв. гумбут (обман, брехня. – Я. Г.). З тим усім, однак, його «ораторія» надто ясна в задумі, прозора в будові, надто свіжа і співана у вокальній частині, щоби мала у добрім виконанні провадитися»²². В обох рецензіях, як бачимо, С. Людкевич не обмежився лише загальною оцінкою виконання творів Б. Вахнянина, а дав глибшу виважену оцінку як колега по композиторському цеху, зазначивши як позитивні (оригінальність композиторських ідей, ясність задуму і прозорість будови, вокальність), так і негативні їх риси (брак технічного вироблення, непотрібний нахил до ефектності).

Коли 1924 р. у Перемишлі було створено філію Музичного товариства імені Лисенка і відкрито там Вищий музичний інститут, Б. Вахнянин став першим директором Перемишльського інституту. Листом від 12 / 9 1924 р. (№ 3 у нашій публікації) він запрошує С. Людкевича на відкриття філії. За «Книгою протоколів» на посаду його було обрано 16 березня 1924 р.²³. Як директор інституту у Перемишлі Б. Вахнянин увійшов також до створеної влітку 1925 року Центральної Шкільної Комісії, яка діяла під керівництвом С. Людкевича як інспектора музичних інститутів²⁴. Однак, на цій посаді не затримується довго: за документами, вже з осені 1925 р. Б. Вахнянин збирається змінити місце праці, а 1927 р. виїздить з Перемишля до Стрия. Попри те, членом Товариства ім. Лисенка він залишився і щонайменше раз в рік бере участь у його загальних зборах, де має нагоду бачитися з Людкевичем (1929, 1930 рр.)

У Стрию Б. Вахнянин працював учителем гімназії та диригентом «Стрийського Бояна», який з 1920 року відновив свою діяльність після воєнних подій. Листи до С. Людкевича з 1929 р. ілюструють його співпрацю з «Бояном» та інтенсивну роботу

²¹ Людкевич С. З концертної салі. Концерт в честь Т. Шевченка // Людкевич С. *Дослідження, статті, рецензії, виступи* / Упоряд. З. Штундер. Т. 2. Львів: Видавництво М. Коць, 2000. С. 436.

²² Там само. с. 469.

²³ Книга протоколів Музичного товариства ім. Миколи Лисенка (1922–1939 рр.) / Упоряд. Я. Горак. Львів: Апріорі, 2019. С. 24

²⁴ Книга протоколів Музичного товариства... С. 44–45.

щодо підготовки до концертів. Вони свідчать, що Богдан раз-у-раз відчував байдужість стрийського громадянства до музичних справ, безвідповідальність і недисциплінованість співаків. У листі від 13 квітня 1929 р. він констатує: «З власного досвіду чейже знаєте, що по провінціях егзистенція і життя «Бояну» залежать виключно від диригента. Так було за мене в Перемишлі, так є тепер і в Стрию. Виділ наш (виїмок становить лишень Котович) це люди, які музикою по части навіть і не цікавляться, бо на ній ... не розуміються». А у листі від 1 травня 1929 р. скаржиться: «От зачну від байдужости стрийських громадян співаків, які творять цікаві типи. Солом'яний огонь і необов'язковість – це їх характеристика. Прийшов я до Стрия, і счинився крик: «Вахнянин до нас прийшов, аж тепер стане наш Боян на ноги». І дійсно, я аж забувся! Від співаків і проб не міг обігнати. Все ремствовало навіть, що 2 проби на тиждень це за мало. А що за пляни? Поїдемо з концертами і у Дрогобич, і Самбір, і Сколе! Декому запалювався навіть хвіст на Львів!! Так було минулого року. Який вислід? Самі знаєте! Доволі удачний малий концертик. [...] Минулися золоті часи Олесницького, Бобикевича, Федусевича, та мого покійного Батька. Нема в Стрию тепер авторитету, який потрафив би многих наших стрийських громадян загнати, хоча б навіть і з батоном в руці, до виповнювання громадянських обов'язків». Ймовірно, зазначена байдужість, безвідповідальність, необов'язковість спричинилася до короткочасності перебування Б. Вахнянина у Стрию. 1929 р. він вернувся до праці у Львові в Українській Академічній Гімназії і до 1932 року керував тут хором «Бандурист».

Літом 1929 року у Перемишлі відбулися урочистості, організовані С. Людкевичем до 100-ліття заснування при Перемишльському Кафедральному Соборі першого мистецького хору в Галицькій Україні за участю Львівського, Стрийського і Перемиського «Боянів», хорів «Бандурист» і «Сурма». Ймовірно, до процесу підготовки виступу «Стрийського Бояна» на торжестві належить лист Б. Вахнянина до С. Людкевича від 17 травня 1929 р., де узгоджуються виконувані твори та інформується про перебіг репетицій. Поряд із творами В. Матюка, І. Лаврівського, О. Нижанківського, М. Лисенка, К. Стеценка, М. Леонтовича прозвучав на торжестві «Садок вишневий» на сл. Т. Шевченка Б. Вахнянина, при цьому сам композитор безпосередньо брав участь у концерті як хоровий диригент²⁵. У рецензії на цю подію І. Охримович дав коротку характеристику як творам, так і манері диригування Б. Вахнянина: «Найцікавішими точками програми були Б. Вахнянина «Садок вишневий» («Стрийський Боян» під управою компоніста) і Лисенка «Пливе човен» та Стеценка «Сон», відспівані Львівським і Перемиським Бояном під батutoю д-ра Мих. Волошина. Проф. Вахнянин диригент з гарною динамікою і фразеологією, підкреслює естетичними, а доцільними рухами думку твору»,²⁶ – читаємо у рецензії. Диригентом значної частини програми виступав також С. Людкевич, керуючи зведенням хором Львівського та Перемиського «Боянів». І. Охримович у цитованій рецензії окреслює диригентську техніку С. Людкевича: «Треба піднести надзвичайні зусилля хору і диригента, які дозволили поставити ті дві точки [«Льодолом» та

²⁵ Дописи // *Боян*. 1929. № 2-3 (Липень-Серпень). Дрогобич, 1929. С. 21

²⁶ [Охримович І.] З концертної сали. Концерт з нагоди 100-літніх роковин оснування першого хору на Галицькій Землі в Перемишлі // *Діло*. 1929 / 124, 6 червня. С. 5. Підписано: І. О-вич.

«Літні тони» М. Леонтовича. – Я. Г.] на належний рівень. Впадало тільки в очі диригування деяких місць нотами, а не ритмікою такту. Вибивання рукою четверть-нот, вісімок і точок до деякої міри дискваліфікує хор, гальмує ритмічний пульс і затягає напрямну твору. Терпить на тім також прецизія виконання і зоровий ефект публіки, для якої диригування має бути ілюстрацією музики, переміненою в рух»²⁷.

1936 р. Б. Вахнянин співпрацює з товариством «Просвіта» як керівник музичного видавництва. У той час видавництво видало мішаний хор а капелла С. Людкевича на слова О. Олеся «В хмарах сурми загриміли». Цим фактом вичерпуються відомі факти взаємин Б. Вахнянина з С. Людкевичем.

Братові Богдана, Остапові, судилося прожити лише 34 роки, біографічні відомості про нього дуже скупі, а щодо його взаємин з С. Людкевичем, то їх відомо дуже мало.

Остап Вахнянин (1890–1924) народився в Стрию. Закінчив семінарію і філософський факультет Львівського університету у 1914 році і став професором гімназії у Львові. Під час Першої світової війни разом з Богданом перебував у лавах Січових Стрільців у сотні В. Дідушка. У той же час як підхорунжий був на Волині і займався культурно-просвітницькою працею – організацією українських шкіл, яких у час війни на Волині зусиллями УСС було відкрито коло 150. Тут, на Волині, лишився О. Вахнянин і після звільнення з військової служби.

Остап Вахнянин

Коли з 1919 року заснована С. Петлюрою «Українська Республіканська Капела» під керуванням Олександра Кошиця почала свою діяльність, О. Вахнянин увійшов в її склад. У своїх спогадах О. Кошиць згадує, що під час проїзду Капели до Станіславова «примостився до нас на скромну посаду кур'єра гімназійний учитель Остап Вахнянин»²⁸. Ті ж спогади свідчать, що О. Вахнянин входив до десятка урядників, які були при Раді Капели²⁹.

В липні 1920 р. Українська Республіканська Капела, завершивши гастролі у Берліні, перестала існувати. З капели утворилося три хори. Перший, очолений О. Кошицем, створений у Варшаві Український Національний Хор, здійснив концертне турне Іспанією, Францією, Бельгією, Німеччиною і у вересні 1922 р. вирушив на гастролі до США, де й залишився. Другий хор, під керівництвом Юрія Кириченка, концертував у Франції, Алжирі, Тунісі, і пізніше з нього утворилися хорові організації. Третій, під назвою «Руський Національний Хор», на чолі з Олексом Приходьком (21 особа, серед яких Остап Вахнянин, О. Пеленський, Роман Кирчів, Михайло Рощахівський, Володимир Січинський (відомий архітектор) та ін.), виїхав до Ужгорода і там заснував товариство «Кобзар», яке очолював Роман Кирчів та диригент М. Рощахівський.

З того періоду збереглося в архіві С. Людкевича два листи О. Вахнянина до С. Людкевича, позначені літом 1920 року. Ці листи суть єдиними поки що документальними свідченнями їх взаємин. У першому з листів, написаному ще в Берліні,

²⁷ [Охримович І.] З концертної сали. С. 5.

²⁸ Кошиць О. *З піснею через світ (Подорож Української Республіканської Капели)* / Передм. М. Головащенко. Київ: Рада, 1998. С. 32.

²⁹ Кошиць О. *З піснею через світ*. С. 50.

О. Вахнянин просить Людкевича про надіслання нот хорових творів українських галицьких авторів і особливо просить за частини кантати-симфонії «Кавказ». У другому ж листі, написаному вже після приїзду в Ужгород, теж просить про забезпечення хору нотами хорових та кантатно-ораторіальних творів як європейських (Мендельсон, Брух), так і українських (Лисенко, Січинський, Ф. Колесса та ін) композиторів.

В Ужгороді О. Вахнянин веде різнопланову діяльність: з 1 вересня 1922 р. працює професором Ужгородської гімназії, викладаючи українську та німецьку мови. Викладацька робота О. Вахнянина поєднувалася зі зміцненням національної свідомості молоді. 7 лютого 1923 р він заснував при гімназії пластовий гурток. Це викликало гнів референта народної культури Шимаченка, і О. Вахнянина звільнили за це з посади, правда, згодом йому вдалося поновитися. Багато уваги приділяв О. Вахнянин пластовій справі: редагував українську частину пластового журналу «Пластун-Юнак-Черкейс», написав брошуру «Пласт – історія і пластове виховання», підготував пластовий підручник «Пластовим шляхом за красою життя». Працював О. Вахнянин також співаком «Руського театру» в Ужгороді товариства «Просвіта» під проводом Миколи Садовського. Загинув він внаслідок нещасного випадку – впав з велосипеда. Перепохований 1925 р. на Личаківському цвинтарі у Львові.

Листи публікуємо вперше. Подаємо їх у повному обсязі, з дотриманням усіх лексичних, синтаксичних, правописних особливостей оригіналу. Підкреслення в тексті належать авторам листів. Розшифрування скорочень слів, подані безпосередньо в тексті у квадратних дужках, зроблені автором публікації, рівно ж як і встановлення року написання одного з листів (№ 3) Б. Вахнянина.

Від Богдана Вахнянина

№ 1

Львів 2 / III 1905

Пов[ажаний] Пане Професор.

Посьлідною поштою виславем до П[ана] Проф[есора] одно число «Невільника»³⁰ кавалка апробованого через Львівський «Інститут Музичний». Єслиби Пан Професор схотіли для свого Бояна замовити кілька примірників то прошу удатись до мене (для Боянів опуст). Адрес Львів ул. Корняктів Ч[исло] 1

Остаю з поважанням Богдан Вахнянин
студ[ент] філос[офії]

Львівський меморіальний музей Станіслава Людкевича (далі – ЛММСЛ). – Автограф чорним чорнилом на пожовклій поштової картці (9 x 14 см), адресованій українською мовою С. Людкевичу до Перемишля.

³⁰ Йдеться про мішаний хор з фортепіано «Дума» на текст з поеми Т. Шевченка «Невольник». Твір написаний 1905 року і присвячений Анатолію Вахнянинові.

№ 2

Львів 27 / XII 1906

Славний Товаришу!

За пам'ять я з цілим домом сердечно дякую. На Николая злесьмо ся бавили, бо не було Вас, на Маланку не їдемо бо не буде Вас, до Гостинниці не ходжу бо не маю там Вас. Всюда Вас і Вас бракує. Про концерт Вам донесу. Желаю «Веселих Свят» і здоровлю щиро. «Працюйте». Вахнянин Богдан. Адреса, Камп'яна Ч[исло] 5.

Гніваю ся! Оля В[ахнянин]³¹.

ЛММСЛ. – Автограф чорним чорнилом на листівці (8,5 x 13,8 см) із зображенням грошей і підкови. Листівка адресована німецькою мовою С. Людкевичу до Відня.

№ 3

Перемишль 12 / 9 [1924³²]

Дорогий Товаришу!

В цю суботу 15 / 9 відбудеся посвячене і отворене в Перемишлі філії Муз[ичного] Тов[ариства] ім. М. Лисенка (Народний дім II поверх год. 7 веч[ером]). Прошу конечно прибути, заїхати з Барвінським до мене.

Гаразд. Вахнянин Богдан.

ЛММСЛ. – Автограф чорним чорнилом на листівці (14 x 8,8 см) із чорно-білим зображенням Андрея Шептицького в парадному архієрейському облаченні. Листівка адресована С. Людкевичу до Львова на вул. Крашевського.

№ 4

Стрий 13. IV. 1929

Любий Сясьо!

Передовсім мушу Вам висказати певного рода «pater-noster».

В чім річ!

З власного досліду чейже знаєте, що по по провінціях егзистенція і життя «Бояну» залежать виключно від диригента.

Так було за мене в Перемишлі, так є тепер і в Стрию. Виділ наш (виїмок становить лишень Котович³³) це люди, які музикою по части навіть і не інтересуються, бо на ній ... не розуміються. Повинні Ви були о тім знати, і в справі червеного концерту звернутися прямо до мене.

³¹ Ольга Вахнянин (1885–1962) – сестра Богдана Вахнянина, дружина дантиста Івана Бережницького. Мала гарний голос (сопрано) і музичні здібності, співала на концертах у Львові. Про її виступи згадував С. Людкевич у рецензіях «Раут „Кружка українок” і „Бандуриста”» (1906), «З музичних пописів» (1909), «З концертної залі. Концерт в честь Шевченка» (1910).

³² Рік проставлений на тій підставі, що за статистичними документами, збереженими у ЦДІАУЛ (Фонд 179, опис 4, справа 762, арк. 1) датою відкриття Перемишльської філії Музичного товариства ім. М. Лисенка вказується 1 вересня 1924 року.

³³ Володимир Котович (1877–1948) – український військовий діяч, Отаман УГА. Закінчив Ягеллонський університет у Кракові, потім вчителював у Стрию. Член стрийської «Прогресу» і товариства «Взаємна поміч українського учительства» з 1905 року. Співзасновник стрийського осередку спортивного товариства «Сокіл». У роки Першої світової війни –

На листа Вашого в цій справі очікував я по нинішній день. Та таки не діждався. Тож перший возьму на себе функцію «Ледолому» і подаю Вам ось які інформації...

Хор мій їде!

Ноти від п. Кравцевої одержав (до вспільного виступу).

З присланих нот на руки проф. Котовича не вибрав нічого.

На самостійну точку рішився випровадити:

1) Пропонований Вами мішаний хор О. Ніжанковського в супроводі фортепіану і

2) Мій: «Садок вишневий»³⁴.

На ті річі прошу числити.

В дальших справах звертайтеся прямо до мене, коли хочете щоби все пішло як слід. Бажаю Вам в аранжировці цього великого концерту як найгарніших успіхів.

Гаразд Данко Вахнянин

Стрий

II-га гімназія або Конажевського 36.

ЛММСЛ. – Автограф чорним чорнилом з двох сторін аркуша, складеного вдвоє (21,2 x 13,2 см). Текст займає 3 сторінки, четверта – пуста. Чорнило перебивається через папір. Аркуш зі слідом поперечного згину.

№ 5

Стрий 20 / 4 1929

Любий П[ане] Сясьо.

Листа Вашого одержав. І що й но з нього дізнався о цілі концерту. Я зачував, що співатимуть на нім і твори живучих композиторів (пр[иміром]: Кишакевича: «Сосна»³⁵ і пр[оче]). Колиж справа мається так, як Ви мені представляєте, то якої мари, а ще Богу дякувати живий, мавбися пхати між мерців зі своїм «Садком». Булоби це троха і комічно. Мені тепер не «везе». Концерту Шевченка ще не вивів.

До лютого (до часу моєї неприсутности) ніхто нічого не робив.

Наш Стрийський «Вагнер» усунувся від роботи цілком, а ніхто не хотів по мені взятися до хорів, які навіть на заклики не сходилися.

Здоровлю щиро Данко.

ЛММСЛ. – Автограф чорним чорнилом з двох боків сіро-коричневої поштової картки (10,3 x 14,6 см), адресованої польською мовою С. Людкевичу до Львова у музичний інститут ім. М. Лисенка.

майор Австро-угорської армії. Очолював табір військово-полонених українців – вояків російської армії у Яворові, де організував хор, оркестр і театральний гурток. Після проголошення ЗУНР – отаман УГА, комендант Стрийської окружної військової команди УГА. Брав участь у боях з поляками та більшовиками. Деякий час мешкав у таборі інтернованих вояків УГА у Чехії, потім вернувся до Стрия, де працював учителем жіночої семінарії. З 1923 року очільник Вищого Музичного Інституту у Стрию, в 1926р. очільник Стрийської філії Музичного товариства ім. М. Лисенка. Від 1939 року – шкільний інспектор, в роки німецької окупації – помічник коменданта Стрия. 1943 року виїхав до Німеччини, від 1945 року проживав у таборі для переміщених осіб «Орлик» у Берхесгадені, там і помер. В домашньому архіві С. Людкевича зберіглося 35 листів В. Котовича до композитора.

³⁴ Йдеться про мішаний хор Б. Вахнянина на текст Т. Шевченка.

³⁵ Чоловічий хор на слова Олександра Олеся галицького священника, композитора Йосифа Кишакевича (1872–1953).

№ 6

Стрий 1. V.1929

Любий Пане Сясьо!

Картку і листа Вашого одержав! І сейчас Вам відписую. Від чого зачати? От зачну від байдужости стрийських громадян співаків, які творять цікаві типи. Солом'яний огонь і необов'язковість це їх характеристика. Прийшов я до Стрия і счинився крик: «Вахнянин до нас прийшов, аж тепер стане наш Боян на ноги». І дійсно я аж забувся! Від співаків і проб не міг обігнати. Все ремствовало навіть, що 2 проби на тиждень це за мало. А що за пляни? Поїдемо з концертами і у Дрогобич і Самбір і Сколе! Декому запалювався навіть хвіст на Львів!! Так було минушого року. Який вислід? Самі знаєте!. Доволі удачний малий концертик.

Якжеж цього року? Прийшов я до Стрия на 2гий піврік. Питаю що з Бояном? Нічого – кажуть – ждали на Вас. Но а що з концертом Шевченка? – питаю. – рівнож нічого! Були Загальні Збори? Були! Та якось шкідливі! Диригентом не хотів бути. Голова от[ець] Савицький³⁶. Давного скинули (проф. Романишин³⁷ – був дуже добрий). Сварилися! Інтриги!

Думаю собі – зле! Так жду. В лютім (в половині) скликаються всі товариства і зав'язують комітет «для вшановання пам'яті Т. Шевченка». Яка ціль цього Комітету? Знаєте з практики самі яка. – Багато говорити – мало (або і майже нічо) робити. – Всьо на плечі одного чоловіка (диригента) звалити.

Запросили і мене (хоча до виділу Бояна не належу). Пішов! Що за пляни! І хори – соля; Квартети (Фейгель³⁸) і все пр. пр. І піднявся я випроводити у Стрию концерт Шевченка. Та ба! Є диригент – а співаків обмаль. Зійшовся з головою Комітету обходового Др. Калуським³⁹, зібрали адреси всіх співаків і до кожного з окрема

³⁶ Йдеться, очевидно, про Йосифа Савицького (1882–1943) – греко-католицького українського священика, рукопокладеного 1906 року. Протягом 1907–1910 рр. працював у єпархії в Станіславові, у 1910–1913 – катехитом у школі в Бібрці, а з 1913 по 1936 – катехитом у школі в Стрию. У 1928–1929 році був членом Стрийської філії Музичного товариства ім. М. Лисенка.

³⁷ Теодор Романишин (1881–1959) – педагог, громадський діяч. Випускник Самбірської гімназії та математичного факультету Львівського факультету. Згодом працював педагогом Рогатинської приватної української гімназії. Воював як австрійський офіцер на фронтах Першої світової війни, попав у російський полон, був висланий у Сибір у табір для військовополонених в Іркутськ. Вступив на роботу у Швейцарський Міжнародний Червоний Хрест, де займався репатріацією полонених до Європи через Владивосток і Японське море до Трієсту в Італії. 1920 р. вернувся до Галичини і до 1929 р. викладав у Стрийській утравквістичній гімназії. Був членом низки українських товариств і організацій в т. ч. «Просвіти», «Стрийського Бояна» та Стрийської філії Вищого музичного інституту. Був репресований НКВД. Після звільнення працював педагогом у школах Стрия, читав лекції у Дрогобицькому педагогічному університеті. Помер і похований у Стрию.

³⁸ Євген Фейгель – заступник голови Стрийської філії Музичного товариства ім. М. Лисенка в 1927–1928 роках. Був знайомий з С. Людкевичем, листувався з ним.

³⁹ Володислав Калуський (1884–1961) – юрист, культурно-громадський діяч. Випускник Стрийської та Бережанської гімназій, а також правничого факультету Львівського університету. Доктор права. Під час I Світової війни перебував на еміграції в Австрії. 1921 р. відкрив адвокатську канцелярію в Стрию і працював адвокатом до II Світової війни.

вислали запрошене на проби. Вибрав я кілька учеників і семинаристок (матеріал найсолідніший) і стягнув на перші проби 46 співаків. О точності українцєви не говори. На год. 7-му (початок проби) прийшло 4-5 співаків. Минувшого року цєго не було. Не заважа на цє. Зачинаю пробу з ними точно о год. 7-ій. Та з кождою прободою співаків меншало. Або мінялися. На одну пробу приходили одні, на другу другі. Або були і такі – які толкували мені: Пощо мені ходити на проби. Я нотки читаю добре. Мені вистануть 2-3 послідні проби. Дарма, що толкував їм: не ходить ту о співаня, а о зіспіванне. Не допомгло. І такі кошлаві⁴⁰ проби (брак комплету) надто мене абсарбували. Що одні проби переробляв з одними, так на другу пробу мусів цє саме товчи з новими. І так в «колесо». В кінци коли на послідній пробі бракло мені 26 співаків зложив я ноти у течку; присутним подякував за цє що прийшли, пішов прямо до голови Комітету Др. Калуського де заявив що: з причини несолідности, несовісности і неточности в виповнюваню громадських обовязків стрийських бояністів я кидаюся з обовязку, бо не хочу плямувати память нашого генія компромітуючим мене концертом. Констернація⁴¹! Як ту направити цє лихо. А ту, на біду, вертаючи з солістом 12го / IV з проби Бояна, впав я вертаючи домів до рову, викопаного на хіднику (Стрий тепер електрифікують) і потовк собі праву ногу так здорово, що вже 3-ий тиждень лежу у ліжку. О виведеню концерту Шевченка вже тепер нема і бесіди. Ті три тижні, які лежу у ліжку, могли ще, при опам'ятанню стрийських бояністів, лихо направити. Ходить тепер о цєй другий концерт. Коли хочете щоб стрийський Боян співав, так напишіть офіційального листа до теперішнього голови (от[ець] Савицький – Народний Базар), в якому попросіть його щоб, яко голова, порушив ту пекучу справу на скликанім окремім на цє засіданю виділу. Коли буде комплет співаків, так до справи цієї возьмуся як звичайно – щиро – без застережень. В противному случаю, не хотівби я компромітувати себе на тім гарнім святі анемічним виступом слабкого і незіспіваного хору. Чому кажу «себе»? Знаєте самі добре о тім, що вразі неудачі, все винен «диригент», а ніколи несовісні хористи.

Я зі свого боку (хоча не належу до виділу Бояна) старатимуся всіми силами справи цієї пильнувати. Напишіть в тій справі і до Котовича. Він заступник голови. Хай они сейчас по святах скличуть на 14ого (второк) комплетну пробу Бояна, а тоді я побачу що діяти.

Мусілиб тоді проби відбуватися що-дня, щоби дати раду. Для того пишу вам цілком щиро і отверто о тім всім, щоби в разі заводу зі сторони «Стрийського Бояна» не мали Ви до мене ніякої претенсії і ніякого жалю, бо я ту ні при чому. Вина ту виключно по стороні премногих безідейних горожан від яких Стрий в теперішних часах аж кишить.

Виступав оборонцем в українських справах. Голова Стрийської «Просвіти», «Рідної Школи», Народного Дому. Перший голова Пласту – Прияту у Стрию. 1939 р. був арештований НКВД. Після звільнення працював городником, в Союзі кооператив. 1944 р. емігрував на Захід (Відень, Мюнхен), а потім у США, де й помер у Нью-Йорку.

⁴⁰ Кошлавий – скуйовджений.

⁴¹ Констернація – збентеження, розгубленість, спантеличення, прикре здивування.

Минулися золоті часи Олесницького⁴², Бобикевича, Федусевича⁴³, та мого покійного Батька.

Нема в Стрию тепер авторитету, який потрафивби многих наших стрийських громадян загнати, хочаб навіть і з батоном в руці, до виповнювання громадянських обов'язків.

В справі цій вибираюся написати і статтю до нашого «Діла».

Здоровлю Вас щиро Данко Вахнянин.

ЛММСЛ. – Автограф чорним чорнилом з двох сторін двох пожовклих аркушів (26,5 x 21,3 см).

№ 7

Стрий 17 / 5 1929

Любий Пане Сясьо!

На проби, які відбуваються щодня ходить пересічно 40 співаків. Співаємо: 1) Христос Воскрес; Аलिуя і Льодолом⁴⁴. На окрему точку: Вечірню пісню і Садок вишневий.

Булоб добре і вказаним наколиб хористи «Льв[івський] Бояна» підперли наш хор у «Вечірній пісні». Мій «Садок» підіпру хористами «Перемиського Бояна», які вміють його напам'ять. Наш Боян висилає до Вас письмо, в яким прохає прибути Вас конечно на цей второк (21) на вечер в цілі виголошення реферату о житю і музичній діяльності Ост. Ніжанковского. На сей день припадає 10-тє його смерті. Подробиці о його життю коротко і загально надасть Вам у Стрию його свояк п[ан] Бобикевич⁴⁵.

Гаразд. Данко.

ЛММСЛ. – Автограф чорним чорнилом з двох боків сіро-коричневої поштової картки (10,3 x 14,6 см), адресованої польською мовою С. Людкевичу до Львова у музичний інститут ім. М. Лисенка. Сторона листівки з текстом заплямована (розмазаним чорнилом і жирною плямою).

⁴² Євген Олесницький (1860–1917) – визначний галицький громадсько-політичний діяч, адвокат, економіст, публіцист і перекладач, дійсний член НТШ (з 1899 р.), посол до Галицького сейму (1900–1910) і до Австрійського парламенту (1907–1917). Організатор життя Стрийщини: засновник тут «Народного Дому», філії «Просвіти», молочарських спілок, співзасновників музичний гурток, який став основою «Стрийського Бояна». Після створення «Стрийського Бояна» увійшов до складу його правління. Був членом Музичного товариства ім. Лисенка у Львові.

⁴³ Йдеться про Юліяна Федусевича – старшого (1847–1914) – греко-католицького українського священика, висвяченого 1872 р. Працював у Стрию асистентом (1872–1877), катехитом у школі (1877–1896), професором гімназії (1896–1908). Впродовж 1907–1914 рр. був членом Митрополичої консисторії. Був членом Музичного товариства ім. М. Лисенка.

⁴⁴ «Льодолом» – хор Миколи Леонтовича на слова Г. Чупринки.

⁴⁵ Йдеться про піаніста та композитора Остапа Бобикевича (1889–1970). За освітою інженер, працював у лісообробній промисловості на Львівщині і в Польщі. З дитинства жив у Стрию, згодом учився музики у Львові й Перемишлі. З 1950 року жив в еміграції в Німеччині.

№ 8

Стрий 24 / V1929

Дорогий Пане Сясьо!

На проби, які відбуваються що-дня – ходять мені тепер стало 40 – 45 співаків. Скількість поодиноких голосів є слідуюча:

Сопран 12; Альт 12; Тенор 9; Бас 14.

Вспільних композицій не беруся надто танко викінчувати (на ефект!), бо не хочу хору свого зманірувати моїм викінчуванєм, що моглобся відбити зі шкодою під рукою иньшого диригента.

В сей четвер очікую Вас в Стрії. Проби відбудеся в салі «Каси Залишкової» при вул. Трибунальській – відповідно до Вашого бажання. Прошу відписати коли бажаєте її мати. Здоровлю щиро Данко.

ЛММСЛ. – Автограф чорним чорнилом з одного боку сіро-коричневої поштової картки (10,3 x 14,6 см), адресованої українською та польською мовою С. Людкевичу до Львова у музичний інститут ім. М. Лисенка. У листі чимало правок, закреслень і дописок простим олівцем.

Від Остапа Вахнянина

№ 1

Дорогий Товаришу Докторе!

Українська Республіканська Капеля⁴⁶, яка поїхала в Європу показати свою пісню, закінчила турне концертом в Берліні. Дальше нема нам куда їхати а то із-за нестачі фондів. Прийдеться нам вертати на Україну. Не хочемо, однак вертати з порожніми руками. Українські композитори, як і публика, цілком не є ознаклена з українською з музичною культурою. Крім народніх пісень, згармонізованих Лисенком, Стеценком, Леонтовичем, Кошицем, нема у її нічого. На великій Україні не знають навіть своїх композиторів як Людкевича, Січинського і инших. Дятого заснувався в нашій Капелі гурток членів Українських Національних Хорів, які поставили собі за задачу закупити за кордоном твори кращих композиторів. Маємо вже до 1500 творів швайцарських, французьких, бельгійських, голяндських, англійських, німецьких, чеських композиторів. На жаль не маємо лише наших річей.

У Відні вдалось нам дістати Вашого Морозенка, Баркаролю, Царівну Млаку⁴⁷, дещо Січинського, Вахнянина, Ніжанковського. Не знайшли однак нігде Вашого «Кавказа».

⁴⁶ Українська Республіканська Капела – український хор, створений законом УНР від 24 січня 1919 р. під керівництвом К. Стеценка та О. Кошиця за дорученням голови Директорії Симона Петлюри для популяризації української музичної культури за кордоном і просування ідеї української незалежності. З величезним успіхом об'їздила під керівництвом О. Кошиця з гастрольями низку країн Європи. Проіснувала до літа 1920 р.

⁴⁷ Йдеться про твори С. Людкевича: обробку історичної пісні «Ой Морозе, Морозенку» для хору (у двох версіях – для жіночого і мішаного) з супроводом фортепіано або симфонічного оркестру, «Українську баркаролу» (до слів В. Пачовського) (спочатку жіночий

Звертаюсь проте до Вас з проханням як до свого старого знайомого, котрого творів зі захопленням виспівував «За горами, гори» і всю свою силу вкладав до «fff» «хортам, гончим ... слава!», щоб Ви були ласкаві відписати:

1. чи не продали нам права на видання усіх своїх творів (на муж[еські], міш[ані], соля, орх[естрові])

2. за яку ціну?

3. Просилиб Вас вислати нам для нашого власного ужитку «Кавказ», «Останній бій» і т.д.

Усі кошта вирівняємо через сестру⁴⁸, яка в половині липня зі Львова виїжджає.

Сердечно Вас здоровлю

остаю з поважанням

Остап Вахнянин

солідний член Бандуриста і Бояна

Берлін 25 / 6 920

Kleiststrasse 23

Pension Gerlach

Тому, що незабаром виїжджаєм прошу о негайну відповідь.

ЛММСЛ. – Автограф чорним чорнилом на складеному вдвоє пожовклому аркуші (32,9 x 20,8 см) зі слідами поздовжнього і поперечних згинів. Текст займає 2 сторінки, ще дві – порожні. Посередині аркуша всі сторінки в коричневих плямах.

№ 2

Високоповажаний Товаришу!

Від імени Просвіти в Ужгороді звертаюсь до Вас з великим проханням.

Наближається концерт Шевченка, а ми не маємо що співати. Крім народних пісень, яких ми досить наспівались під дірігентством Кошиця – не має у нас нічого. Народні пісні вже і надійли. Хор маємо гарний, і минулого року давали ми Бють пороги, Хустина.

Поможіть нам!

Будьте ласкаві вислати нам:

1. Лічу в неволі⁴⁹ 3 партитури оркестрови і 1 з фортепяном

2. Купальський хорівід з оркестрою і фортепяном (Вахнянин)

3. Тріо з Купала з оркестром⁵⁰

4. Бендля: Сванда Дудар (на голоси)

5. Мендельссон: Ораторія Христос (на голоси)

6. Брух: Гарна Елен

терцет а капелла або з супроводом фортепіано, пізніше – у версії для жіночого хору а капелла або з супроводом фортепіано) та жіночий терцет з фортепіано «Царівна Млака» (до слів В. Пачовського).

⁴⁸ Йдеться про сестру Богдана та Остапа Вахнянинів Ольгу (див. коментар вище).

⁴⁹ «Лічу в неволі» – кантата Дениса Січинського на слова Т. Шевченка для баритона, хору і оркестру.

⁵⁰ Під «Купальським хороводом» та «Тріо з Купала» йдеться про фрагменти з опери Анатолія Вахнянина «Купало».

7. Колесса: Коби мені черевички⁵¹

8. Лисенко: Веснянки (І і II) партитура

9. Людкевич: Концерт фортепяновий⁵², твір на оркестру, мужеські і мішані сольові твори (? Черемоше, брате мій⁵³)

10. Стеценко: Заповіт на мішаний хор.

Лічу в неволі, фортепяновий концерт і оркестровий твір, Ваші твори будуть ласкаві сейчас вислати. Крім того порадьте, котру частину Вашого Кавказу можна при малім складі хору співати і вислати нам. Також Стеценка: Заповіт. Будьте ласкаві ті твори негайно нам вислати, тому, що короткий вже час.

Що треба заплатити, зараз вишлем гроші. Лиш будьте добрі зараз відписати.

Здоровлю Вас щиро

Остап Вахнянин

Адреса

Ужгород Капталям ч. 10

Просвіта.

Здоровлю сердечно – знакомим привіт Яр. Сімянович⁵⁴

ЛММСЛ. – Автограф чорним чорнилом на складеному вдвоє пожовклому аркуші (33,7 x 20,9 см) зі слідами поздовжнього і поперечних згинів. Текст займає 2 сторінки, ще дві – порожні і чисті. Над початком тексту на першій сторінці, у верхньому лівому кутику штамп фіолетовим чорнилом: «Руський театр Тов. Просвѣты в Ужгородѣ».

⁵¹ Точніша назва «Якби мені черевички». Це мішаний хор а капела Філарета Колесси на слова Т. Шевченка.

⁵² Йтися може про один з трьох творів С. Людкевича цього жанру: Варіації для фортепіано з оркестром ля мажор, написані композитором перед Першою світовою війною, а закінчені під час полону у Перовську; фортепіанний концерт ля мінор, написаний 1917 р. у Перовську, або тоді ж і там же написаний концерт ре мінор у двох частинах.

⁵³ Солоспів С. Людкевича на слова Богдана Лепкого для тенора в супроводі фортепіано.

⁵⁴ Ярослав Сімянович (1882–1942) – культурний діяч, основоположник хору «Сурма». Випускник гімназії в Бучачі та української Академічної гімназії у Львові. Брав участь у хорах «Бояна» і «Сурми». 1914 р. вступив в лави УСС. Відтак вихав до Праги, де організував український хор. Після повернення, оселився в Ужгороді, доклав праці до створення тут Українського театру, яким керував О. Загаров. 1927 р. повернувся у Львів і працював тут у «Центросоюзі».